

DAUGAVAS VĒSTNESIS

Maksā 7 fen.
№ 294, 3. gads

Daugavpils novada komisāra oficiālais laikraksts

Piektdien,
17. decembrī, 1943. g.

Redakcija: Daugavpils, Cietokšņa ielā 42. Tēlruni: atbildīgais redaktors 2493, redaktori 2494, saimniecības vadītājs un kantoris 2212, informatori 2211, mākslinieki 2501. Tek. rēķ. p. 5060. Redakcijas pāretājs: Rīgā, Ādolfā Hitlera (Brīvības) ielā 1, tālr. 31636 un 21550; Rēzeknē, Br. Skrudnu ielā 15, tālr. 2301. Abonēšanas maksa: RM 1,75 mēnesī. Abonēšanas nauda iemaksājama visās pasta nodaļās.

Nevis nejaušība, bet vēsturiska likumība...

E. Pirmais Eiropas liktenkopības apguvējs un stipras Eiropas alcejs bija Kārlis Lielais, un tieši šī eiropējiski-politiskās sūtības apzīme viņam pieļāva uz Romas impērijas drupām radīt tautu sīrojamos saskaldītos Eiropai cietu kodolu. Tas šodien jāatceras ikvienam, kas apgalvo, ka jaunā Eiropas liktenu un dzīvības kopības ideja ir laikmetīgu, politisku apsvērumu produkts un tai trūkst vēsturiska pamatojuma un ikvienā organizācijā attīstības procesā elēptās harmonijas un dabīgās mērķtiecības.

Kārļa Lielā Eiropa gan nebija liela, kontinenta kodols rietumos aptvēra Ziemeļfrancijas novadus un uz austrumiem aizsērēja Elbu, bet dienvidos tas pāri Alpiem ieguva Itāliju. Šis centrs tomēr bija politiska un garīga formu spēka pilns, un te arī meklējami Eiropas garīgā un mākslinieciskā darba pirmsākumi. Šai Eiropas telpai nacionālvalstiskas idejas gan vēl nebija, pat tik radniecīga cita kā sakši bija ar varu jāiekļauj kopējā lokā, arī robežas vēl bija ļoti elastīgas un uz tām risinājās nepārtrauktas cīņas ar ziemeļu tautām, slaviem un arābiem. Bet kodols bija stipras rokas radīts spēka centrs, tas pievilka kā vājākos austrumus un rietumus, tā arī jauno kristīgo baznīcu, kas tieši šīn laikā iesāka ieliedēties notekā formā.

Par Eiropas seju, pats par sevi saprotams, vēl nevar runāt, jo tālākais periods pieder spēkiem ārpus šī pirmatnīgā Eiropas kodola. Sākumā šie spēki gan ir vāji, bet nepārtrauktās cīņās tie arvien vairāk norūdās un nobriest. Pats viduspunkts pēc 200 gadu ilga ziedu laika nonāk sadursmē ar baznīcu, ar to pašu baznīcu, kurās dēļ Kārlis Lielais 33 gadus cīnījās ar sakšu ciltīm un kļūst par feodālu rotālu. Bet nemanot Eiropas rietumos ir izaugusi jauna vara, Francija, kas Izaugas jaunavas vadībā 15. gadu simtenī cīņā pret britiem piedzīvo savas vienotības lielo triumfu. Arī Anglija viņā Kanāda maļā nākamajos gadu simtos atrod ceļu uz nacionālu vienību, kaut arī šis ceļš ir asiņains un grūti pils. Bet Eiropas centrs tagad ir kļuvis par cīņu lauku, kur sadūras visdažādākās lielu un mazu valdnieku pretīcības un sociālas un reliģiskas intereses. So cīņu kulminācijas punkts ir Trīsdesmit gadu karš, kas gan iesākās reliģisku motīvu dēļ, bet jau drīz vien izvērtās par politisku varas cīņu. Un Trīsdesmit gadu kara bilance? Vācija, organizātais Eiropas spēka centrs un ģeogrāfiskais smaguma punkts, bija saplūsta, novājējusi, nespējīga, viņas nacionālo kultūru arvien vairāk apdraudēja romāniskie rietumi un dienvidi.

Un tomēr, cik paradokāli tas arī neizklausītos, Eiropa savā visdziļākajā būtībā jau tani laikā bija nedalāma vienība. Ārpus ticības pretīcībām humānisms un renesanse izraisīja garīgu un māksliniecisku vērtību apmaiņu, rietumu gars iezīmē arī lielo ceļojumu un atklājumu periodu, kopā Kolumba ikvienas konkvistadors jūtas kā eiropējs, kas uzdevuma pildītājs bruņinieks. Ar visām šīm laika zīmēm kaut kur blāv Eiropas ideja.

Napoleons gribēja dot Eiropai jaunu seju, jo francu revolūcija pierādīja, ka absolūtisms ir pārdzīvota valsts forma, ka pilsonība kā jaunais vara faktors prasa jaunu veida sociālo problēmu risinājumu un ka līdzšinējā kontinenta sadrumstalošanās lej vienīgi ūdeni uz Anglijas dzirnāvmā. Napoleona nodomi beidzās ar bānkrātu, taču viņa eiropējskā nozīme nav noliedzama. Sacelot Eiropas tautas pret sevi, Napoleons atmodināja šo tautu nacionālo apziņu un šī apzīne radīja nacionālas armijas. Savukārt no 200 Eiropas valstīm pēc Napoleona Eiropā palika tikai 23 valstis, un tas arī bija ārkārtīgi liels solis ceļā uz Eiropas vienotību.

Lielās nacionālas teļpas prasa lielāku politisku un saimniecisku kustības brīvību ne tikai paša mājās, bet arī ārpus robežām. Un Eiropa iekrīt politiska, sociāla un saimnieciskā liberālisma laikmetā. Kontinentā ir saepidējis mazliet ciešāk, bet to, ka par pasaules jēlvietām un varu tai jāved vienota eiropējskā cīņa, Eiropa vēl neizprot, un tas izraisa pirmo pasaules karu.

Ko deva pirmais pasaules karš? Ne jau iekšēji un saimnieciski nespējīgu Vāciju vien, visa Eiropa bija zaudējusi spēku, gadsimtiem ilgi augošā vienības apzīme atkal bija saskaldīta 36 valstīs, bet ne tā ieguva vienīgi Eiropai svešās Melvalstīs Angliju un ZASV. Uz Franciju ZASV raudzījās greizām acīm, Itālija vēlti gādāja solītos brīnumus, mazās austrumu un dienvidaustrumu tautas neuztīcīgi ierāvās savā čaulā, un tas nevēlējās ne tikai katru atsevišķo valsti, bet arī visu Eiropu. Versaļas «miera līguma» finānciāle un saimnieciskie noteikumi izraisīja sociā-

Pie Kirovgradas triecienā ieņemti svarīgi apvidus sektori

Lielī boļševiku asiņaini zaudējumi pie Pripetas

Vadoņa galvenajā mītnē,
1943. g. 16. decembrī.

Brūnoto spēku virspavēlniecība ziņo:
Koncentrētā atvairīšanas ugunī sabrukušī vairāki boļševiku uzbrukumi Chersonas tilta gala nocietinājumam.

Kirovgradas telpā vācu vienības pēc ienaidnieka uzbrukumu atvairīšanas turpināja savu pretuzbrukumu un, spītējot sīvai ienaidnieka pretestībai, triecienā ieņēma vairākas apdzīvotas vietas un svarīgus apvidus sektorus.

Pie Pripetas boļševīki uzbruka tanku atbalstā. Pretinieku atsīta, nodarot tam lielus asiņainus zaudējumus.

Zlobinas kaujas telpā arī vakar pēc mairīgām cīņām sabruka visi ienaidnieka pārrāvuma mēģinājumi.

Dienvidos no Neveļas rietnās smagas atvairīšanas kaujas telpā pārspekā uzbrūkošiem boļševiku spēkiem.

Austrumu frontē vakar notriekti 76 ienaidnieka lidaparāti.

Dienvidlīrijas frontes rietumu sektorā ienaidnieks vakar ar stiprākiem spēkiem sāka uzbrukumu apbūp Miņanas. Sašaujot daudzus tankus, šie uzbrukumi atsīti. Cīņai vēl turpinās par kādu zaudētu augstīeni ziemeļrietumos no Miņanas. Austrumu sektorā, tur-

not savus tanku atbalstītos uzbrukumus, angļi arī vakar cīeta smagus cilvēku un materiāla zaudējumus.

Kāda ziemeļamerikāņu bumbvedēju vienība vakardienas pusdienas stundās uzbruka Insbrukas pilsētai. Sprāgst-

bumbas nodarīja postījumus dzīvojamām kvartāļiem un sabiedriskām ēkām.

Pagājušā naktī daži ienaidnieka traucētāji lidaparāti ielidoja Reinas-Vestfāles rūpniecības apgabalā.

Arī šie granādīezie metāla blūki vēl nesen bija vecdzelzī! (Wb)

Neveļas telpā sākusies otra atvairīšanas kauja

DNB. Berlīnē, 16. decembrī. Pēdējās dienās austrumu frontē izveidojies vēl otrs cīņu deļpunktis — dienvidos no Neveļas. Vācu militārās aprindās norāda, ka boļševiku uzbrukuma akcijas šajā rajonā pakāpeniski uzrādā tendenci izvērsties par plašu vēriena lieluzbrukumu, kurū atbalsta kā artilērija, tā arī prāvi tanku spēki. Līdz ar to Neveļas telpā sākusies otra atvairīšanas kauja, kas šoreiz risinās dienvidos no agrākā kaujas lauka. Jaunie vadītāji boļševiku ofensīva ļauj secināt, ka pretinieka militārā vadība nav atteikusies no nodoma turpināt savus uzbrukumus arī austrumu frontes zīmeļos. Kā jau agrāk ziņots, pēc pirmā boļševiku caurlašanās mēģinājuma satriekšanas, vācu vadība bija ievadījusi operācijas, kurū gaitā ievērojami sašaurināts boļševiku ieburkuma rajons Neveļas pilsētas telpā. Minētais pasākums jūtam uzlaboja visas atvairīšanas pozīcijas šajā frontes rajonā. Pēc vācu vadības novērojumiem jāsecina par plašu vēriena sagatavošanās darbiem padomju zīmeļas ofensīvai plašā frontē.

Pie Kirovgradas, kur boļševiku armīju vadība acīm redzot bija pilnīgi droša par to, ka koncentriski no vairākiem virzieniem pret Kirovgradu ievadītās operācijas jau vistuvākā laikā dos iespaidīgus panākumus, tagad dabūjusi pieredzēt, ka atsevišķi šajā frontes iecirknī sākumā nesakarīgi ievadītie vācu prettriecieni tagad jau izvērtušies par plānveidīgu pretuzbrukumu. Ienaidniekam operāciju sākumu posmā gan izdevies uz laiku panākt vietēja rakstura ierobežotus ieburkumus, bet cīņas tālākā risinājumā aizstāvētajiem izdevies šos ieburkumus nosprostot. Līdz ar to šajā frontes rajonā atkārtojas jau citos kauju sektoros agrāk vērotā aina. Kamēr boļševīki Kirovgradas telpā

liu postu, ko Eiropa nespēja uzveikt, jo visi atrisinājuma projekti bija Eiropas telpai svešu varu politiskas konstrukcijas, tās nezīrietēja no tautu ilgām un sapēm.

Tagadnes notikumi jāskata uz šīs tūkstots gadu ilgās vēstures fona. Kontinentālī — eiropējskā domu gaita nav vakardienas vai šodienas izdoma, bet gan vēsturiskas likumības un dzelzīnī stingras attīstības produkts, kaut arī vēstures notikumu daudzveidībā brīžam grib līkties, ka ilgos posmos tā pavisam nav saskatāma, ka notikumi runā pilnīgi pretēju valodu. Ja arī gadsimtiem ilgi kontinenta seju iezīmēja ļoti smalkas un netveramas līnijas, un skaidrās, izšķirēji spēcīgās politiskās un saimnieciskās līnijas tani iegrāzās vēlu, dažādu laiku grūtībās un pretīcībās, Eiropai šodien ir sava seja un savs spēka centrs. Pat saskaldītā Eiropa kultūrālī ir gadsimtiem ilgi apaugļojusi visu pasauli, jo kultūrālī Eiropa jau sen ir organizāta vienība. Sava dabīgā spēka centra — Vācijas vadībā tā šīnī cīņā kļūs arī par nevēlcamu un suverēnu saimniecisku un politisku vienību. Šīnī visu laikmetu varenākajā ierocū un pasaules uzskatu sadursmē senais Eiropas idejas nesēju un cīnītāju sapsnis beidzot gūs savu dīžo pīspildījumu.

arī vakar plašā frontē turpināja savu uzbrukumu, kurū smagās cīņās atvairīja, prāvi vācu tanku spēki pārgāja pretuzbrukumā, atsviežot boļševikus no vairākiem ieburkumu rajoniem dienvidaustrumos un ziemeļaustrumos no Kirovgradas. Kamēr 13. decembrī galvenie vācu prettriecieni koncentrējās sektorā starp Znamensku un Kirovgradu, tagad, pēc stāvokļa izlīdzināšanas dienvidus sektorā, vissīprākīe vācu prettriecieni bija konstatējami zīmeļos, kur, pēc smagām cīņām, atkal atgūta kāda svarīgā pilsēta zīmeļos no Kirovgradas. Smagās cīņas šajā frontes

iecirknī turpinājās ar neatlābstošu sparū. Dienvidos no Ļeņingradas boļševīki pirmdien agrā rītā uzbruka pulka stipumā kāda rittembergiešu-badeniešu grenadīeru bataljona pozīcijām. Uzbrukumu ievadīja pusstundu ilga artilērija, zālviņu lielgabalu un granātmetēju uguns. Par spīti vācu grenadīeru nīknai pretestībai, uzbrūcējiem izdevās ielausties vācu pozīcijās. Tālī cīņā raidīja rezerves, nosprostoja ieburkuma vietu un sīvās tuvcīņas, kas ilga dienu un naktī, pozīcijas atguva. Artilērija un kājnīeku lielgabali satrieca tuvojošās ienaidnieka rezerves.

Amerikāņiem trūkst preču

DNB. Stokholmā, 16. decembrī. Savos pārskatos par kara norisi 1943. gadā Savienoto valstu laikrakstī konstatē, ka amerikāņiem raksturīgākā pagājušā gada pazīme bija pieaugošais patēriņa preču trūkums. Preču trūkums sasniedzis apmērus, kādus bagātākajā pasaules zemē neviens neparedzēja. Amerikāņi savos laikrakstos gan daudz lasījuši par trūkumu un postu Eiropā, bet nekad nav gribējuši ticēt, ka arī viņiem gandrīz nebūs iespējams sev iegādāties zināmas patēriņa preces, piemēram bārdas skūšanas aparātus, gludekļus, šķēres, elektriskās līnīnīpas, rakstāmmašīnas, zīda zeķes un t. l. Ievērojot amerikāņu dzīves paražu, nepatīkami izjūt automobiļu un gumijas riepu, kā arī leļas sīropu trūkumu, jo Savienoto valstu mājsaimniecība un dzīves veids daudz vairāk bija iekārtots uz šādu labiercību lietošanu, nekā jebkadā Eiropas valstī.

IENAIDNIEKU KAVĒ ATTĀLUMS
DNB. Bernē, 16. decembrī. Pēc «Exchange» aģentūras ziņām no Vašingtonas pazīstamais amerikāņu žurnālists Raimonds Klepers kādā rakstā izteicies: «Kairā pasludinātā nāves spriedums japāņu impērijai. Ir vieglāk izteikt nāves spriedumu, nekā to arī patiesī piepildīt dzīvē. Ģeogrāfiskie

apstākļi ir mūsu lielākais ienaidnieks cīņā pret Japānu. Mums jāpārvar milzīgi attālumī, līdz kamēr mēs izšķirīgi tiksim klāt ienaidniekam. Kas mūs gaida? Lai varētu tieši uzbrukt Japānai, mums jāieņem Burma un jāizsīt japāņi no Kīnas. Ja mēs gribam uzbrukt no dienvidiem, tad jāatgūst Filipīnas un Malakas pussala, kā arī citi aizsardzības ķēdes locekļi. No Perī Harboras sākot jāpārvar milzīgs okeana attālumus.» Šie atklātie vārdi jāizsaka, lai stātos pretīm vieglprātīgam optimīsmam Savienotajās valstīs. Mums amerikāņiem tikai tagad īsti sākusies lielā miršana.»

ANĢĻU FERMEĪ PROTESTĒ

DNB. Stokholmā, 16. decembrī. Laikraksts «Daily Mail» informē, ka angļu fermeji ministru prezidentam un zemkopības ministram iesnieguši rakstu, kurā protestēts pret valdības noteiktajām cenām. Rakstā atgādānī valdības dotie solījumi «piemērot cenās palielinātīem ražošanas izdevumiem». Laikraksts uzsvē, ka sarīgtināti tieši mazākie lauksaimnieki, kas neapmierināti ar netālsno rīcību. Angļu fermeju apvienības kāda apgabala savienība pat pieņēmusī lēmumu, kurā zemkopības ministrs apvainots maldīnāšanā. Fermeji šai sakarībā prasa viņa atcelšanu no amata.

Idens klusē par aktuālām politiskām problēmām

DNB. Berlīnē, 16. decembrī. Šīs dienās angļu apakšnamā runāja angļu ārlietu ministrs Idens, kas ziņoja par konferencēm Teheranā un Kairā. Visā savā runā no politisko aprindu viedokļa lielāko ievēribu pelna nevis tas, ko Idens teicis, bet gan tas, ko viņš noklusējis. Angļu ārlietu ministrs nav teicis nevīenu vārdu par aktuālām politiskām problēmām. Arī Beneša līgu-

mu ar Staļīnu Idens vispār nepleminēja, un arī tā saucamo Dienvidslāvijas jautājumu atstāja neaplūkotu.

Boļševiku ekspansīju Eiropā un robežu problēmas Idens nepleminēja ne ar vīenu vārdu. Vienīgais atzīmējams teļkums Idena runā bija viņa brīdīnājums vieglprātīgi neraudzīties nākotnē, kas nesīot vēl ievērojamas grūtības.

Čehu tauta noraida Beneša līgumu

Prāgā, 15. decembrī. Čehu laikrakstī ziņo par Beneša — padomju līgumu publicē ar virsrakstū «Notikusi nodevība» un atgādina, ka šis līgums līdzinās tlem līgumtēm, kādus boļševīki 1939. gadā uzliepūši Baltījas valstīm. Benešs, norāda čehu laikrakstī, liek

Nākotnes sardzē

Jaunatne aizvien bijusi un ir ikvienas tautas skaistākais zieds. Tāmdēļ arī dibinātas rūpes, lai šis zieds uzplauktū pilnā krāšņumā un dotu skaistus augļus, lai to priekšlaikā nesāktū ēst dzīves ļaunie ķīrmi — netikumī. Pirmos tikumiskos pamatus bērns gūst ģimenē, tālāk tos nostiprina skola. Konfliktī gadās tur, kur pirmie pamati nav pietiekami stabili, kur mātes neļaujas vai vienaldzības dēļ bērns audzīs pēc saviem ieskatīem, lielā mērā padots ielas iespaidīem. Te skolā aizvien bijusi grūta cīņa izravēt negatīvo no bērnu dvēselēm. Ja arī tas pilnā mērā ne iķreizes izdodas, kāda laba sēkla tomēr iekrīt auglīgā zemē. Kā izpēdums paliek vienīgi tie, kas pasaulē atnākuši ar jaunā iedzīmtības zīmogu seļā. Tiem nav līdzējušas ne audzināšanas kolonijas, ne labošanas nami, un parastī tie mūžu nodzīvo nepārtrauktā sadursmē ar likumu.

Bērna dvēsele ir reti vārgs stāds. Tā ir lapa, uz kurās katrs var rakstīt ko grib. Kur mātes stāvējušas drēbī sardzē par saviem mazulīem un ar viņām bijusi skaidra savu uzdevumu izpratne, tur izaugusi stipra ciltis. Bet kur valība, nevēribā un neizpratnē stāvējušas pie bērna šūpuļā, tur izaugusi tie, kurus vieglī liec vīļi vēļi. Tās ir vecas patiesības, par kurām nav jārunā. Bet vēroties šodienā, redzam, ka daļa mūsu jaunatnes noiet uz slīdena ceļā. Uz tik slīdena ceļā, ka oficiālās iestādes jau spīestas iņemt šeit zināmu stāvokli, lai glābtu, kas vēl glābjams. Vai cerētie panākumi radīs ar aizliegumu un policījskīem solīem, ir cits jautājums. Protams, ir gadījumi, kur vairs nav citas izejas, taču tā ir pēdējā iespēja, un, pirms domājam to pielietot, paskatīsimies, kā tās lietas īstenī stāv un vai vainīga tikai jaunatne.

Vispīrms neaizmīrsīsim, ka patreiz pārdzīvotajū vīenu no grandiozākām sadursmēm tautu starpā. Tā prasījuši un ik dienas prasa no ikvienu lielu garīgu un fizisku piepūli. Ja nobrieduši cilvēki saprot šo norīsu un piepūles jēgu, tad jaunatne to izprot mazākā mērā. Būdamā uzņēmīgākā pret vīnu, kas risinās ap vīnu, tā ātrāk pieņem netikumus kā tikumus, jo netikumīem ir savāds līpīgums. Ja paveramies ar asu skatu šodienas sadzīvē, tad ko mēs tur redzam? Vecākā paaudzē, kurai visos gadījumos vajadzēja parādīt stingru un izturētu štāžu, nereti šķiet nevarīgāka par jaunatnī, ik kā visas garīgās vērtības, kurās tā uzņēmusi dzīves gaitā, būtu tikai nevērtīgs balasts, ko pēc patikas var pārmest pāri bortam. Cilvēku attiecības vairs pilnā mērā nenosaka godīgums un nesavtība, bet tās indē skaudība, sīks naidis un neiecīetība, ik kā vīens otrā redzētu visa jaunuma saknī.

Agrāk nosvērti un miermīlīgi cilvēki kļuvuši histērīskī un kašķīgi un vajaga tikai kaut kā aizkari vīnu personīgo «es», lai vieglī nolobītos kultūras cilvēka čaulā un atklātos primitīvisms, kasīlību varā esošs radījums. Bet ko lai saka par tiem, kam arī agrāk ārējās kultūras smalkumi bija vērtības aiz septīnām atslīgām? Tie nereti ar vislielāko baudu demonstrē savu cinīsmu un izlaidību, ik kā tā būtu nez kāda varonība. Gadījies publiskās vietās dzīrdēt izteicienus, kādus smalkjūtīgāks cilvēks agrāk necīeta pat krogū. Tāda pa daļā šodien pilsētās ir cilvēku ārējā stāja. Protams, tai līdzās redzam daudz cēļmu, daudz klusas un liecas varonības, daudz aparatos mīlestības un uzpūresānās, bet to visu mazāk redz, jo tādās lietās neduras acīs. Tās meklis un atrod tie, kurī šai laikā nēgrib pazuđēt savas suverēnās personības. Bet jaunatne tāda vēl nav. Vīna nekā vēl nemeklē iekšienē, vīnu valdoņīgi pieveikt ārējās, skaļais un neīdīdīnīkītais. Ja sākumā tā niegī amīrējās par citu valību un izlaidību, un šis parādības kādu laiku tā liekas kā interesanta izrāde, tad dienēnā vērojot līdzīgus gadījumus, jaunatne sāk tos jau atdarīnāt. Tā negatīvais jaunatnes uzvērē iegūst pīlsona tiesības. Negatīvam aizvien bijis lielāks līpīgums kā pozitīvam. Vai nu tas izpaužas īpatnā žargonā, pret kurū agrāk vēlti esam cīņījušies, vai citādā veidā. Arī jaunatnēļ vajaga apgrozības kapitāls, un to viņa pamem no vecākās paaudzē. Ka viņa to dara ar vieglu sirdī, pie tā vainojama mūsu ārkārtīgā vienaldzība. Nav gadījies dzīrdēt, ka kāds apsaucū tādū, kas jaunatnes klātbūtnē izrunājas pārk valīgi vai izrāda nepīemērotu stāju. Pārāk daudz arī to, kas gluži apzīnīgi pavēdina jaunatnī uz darbiem, kas godū nedara ne jaunam, ne vecam. Morālī-ētīskās vērtības ir stipri sašķobītas, un kas agrāk līkās netīkums, to tagad nereti uzskata par patīkamu pārmaiņu. Sīevas dažkārt atļaujas tādai valībai, kas ar goda jēdzīnu vairs nav (Turpīnājums 2. lapp.)

Mūsu zēni rūdās darbam un cīņai

Kā pieprasāmas tekstilpreces

savienojams. Vienaļa, kādas dabas iegāstu dāļi sāda vajība parādās, tā vienlīdz nosodāma visos viņas veidos. Ko lai, to redzot, mūcītos meitenes? Ko lai viņas mēģina, ja vēl gadās kādam, kas angāvo, kā tas jau nav nekas un ka tā vajadzīga? Kam morāli aizliegumi vairs nekas, kā vērtības, tas jaunā priekā pūlas tās iznīcināt arī citu apziņā. Kad tas panākts, tad gandarījuma apziņā var teikt: lūk, es jau neesmu viens tās, citi ir tādi paši. Šī jēdziena atgārnība ir dažu iemīļots sports, līdzīgi tam, ka daži skeptiski noskaņoti literāru darbu autori mīl paradoksus. Bet paradoksus var būt jauks, kamēr tas ir amizanta fraze, kas apliecina vai nu dziļānību, vai oriģinalitāti. Ja paradoksalais kļūst par dzīves saturu, tā ir liecība, ka sabiedrībā kaut kas nav kārtībā. Šodien tas tā ir. Bet pirms slāpēt pie krusta jaunatni, pameklēsim labi sausu koku, pie kura pieasīt pašiem sevi.

Jaunatne ir ikvienas tautas krāsīgākais zieds. Ja apzināmies, ka to neļauks sākēt šīm jūnām, tad mums jāapzinās arī tas, ka neesam stāvējuši drošā sardzē, lai šis zieds augtu tās, kas spētu mūs piecināt.

Mūsu jaunatne ir pieredzējusi daudz lielu vērtību sabrukumu, un daudzās parādības tā vēl nespēj ar prātu aptvert, ne izskaidrot. Viena stāv kādas nezināmas dzīves krustceļos un nezina, pa kuru ceļu iet. Kur viens to aicina, tur otrs noliedz. Kam vajadzēja būt aizklātam, to tā redz nesavēji drošā reālītātē. Vieni ticību pazaudējuši, tā vēl nav ieguvusi citu. Un tomēr ar visu to, viena daļa mūsu jaunatnes ir tāda, ar kuru dibinātī lepojāmies. Šī daļa no jaunatnes tā pārvērtusies viros un varoņos. Bet par tiem, kas liekas slaidam un slīd, par tiem jābūt visiem nomodā un reizī par visām reizēm jāatmet pārlietā vienaldzība un nevēlēšanās aicināt un aizrādīt, brīdināt un pamācīt.

Jaunatnei vajaga ideālistiska, vajaga skaidru norādījumu, kā dzīvot, lai izraisītu visu viņas drosmi. Vecākā paaudzē bieži aizmirst, ka jaunatne ne vien klausās pamācības, bet arī vēro, kā dzīvo tie, kas šīs pamācības dod. Kur nav pratu un starp vārdiem un darbiem, tur iespējams izraisīt jaunatnes dvēseles aktivitāti ar lielu spūglojošu spēku. Bet kur mācību devējs pamācību uzskata kā lietu par sevi, kam ar viņa paša personu nav nekāda sakara, tur audzināmās štri saskāta pratu un, lai mācība būtu cik skaista, tā netic. Un tā jau ir slīdāšana lejup.

Lai šis slīdāšana nebūtu, lai nevienam mums nevarētu pārņemt, ka neesam bijuši pietiekami redzīgi, ka neesam aptvēruši atbildību, kādu nesam nākotnes priekšā, — pārbaudīsim labi, cik liela daļa vairs krit uz mums, un lūkosim paši būt tādi, kādu vēlamies redzēt savu jaunatni. Jo kāda tauta, tāda viņas jaunatne. Cik droši tauta stāv savas nākotnes sardzē, tik drosmīga aug viņas jaunatne.

F. G.

B. Vēl otrdienas pēcpusdienā suta kumeļi Rīgā atveda 28 labi noaugušus, pļecīgus jauniešus. Tie bija mūsu latvju zēni no lauksaimniecības nometnes Lejassilēzijā. Viņi pēc 5 mēnešu prombūtnes atgriezušies atkal dzimtenē, lai šeit atvaļinājumā tēva mājās sagādātu gaišos Ziemsvētkus un cerību pilno Jauno gadu.

Ierodoties Rīgā, latvju zēni braši soli devās pie Brīvības pieminekļa, lai vispirma kārtī dotu godu mūsu Tēzmei. Jaunieši svētdiņā svētdiņā nodziedāja Latvju jaunatnes organizācijas himnu «Par zēni, ko mīlam». Zēni tērpušies zilos uzvalkos ar organizācijas zīmotnēm uz pļeciem un sarkanbaltsarkanu Latvijas valodriņu uz rokām. Mūsu jaunie darba vīri, sirsnīgi sveikti, vēlāk pulcējās svētdiņā mītnes vakarā, kas notika Rīgas pilsētas jaunatnes stāba telpās.

Lejassilēzijas LJO lauksaimniecības nometnes vadītājs Uldis Treibergs, kurš ir arī dzimtas vecākaļa, dalījās Lielvācijas dzīves un darba iespājos ar mūsu laukraksts līdzstrādnieku.

«Ar pieredzi un gūtām mācībām vēlos zēniem latvju jaunieši ir ļoti apmierināti. Lejassilēzijas nometnē mūsu zēnus sagatavo jaunatnes vadītāju uzdevumiem Latvijā, kur tiem nākošā vasarā vajadzēs kārtot mūsu jaunatnes izpildes darbu gaitas. Latvju jaunieši Vācijā veic arī sevišķus uzdevumus vācu, latviešu un igauņu tautu jaunatnes savstarpējo attiecību izveidošanā, kas jo dienas kļūst ciešākas un draudzīgākas. Mūsu jaunatne Vācijā iepazīstas ne tikai ar vācu lauksaimnieku darba iekārtu un parāzām, bet arī ar pašiem cilvēkiem, viņu dzīves un darba saturu. Latvju lauksaimniecības nometnes dalībnieki kopā ar igauņu nometnes jaunatni piedalījušies Lejassilēzijas apgabalā nometņu sanāksmē, kas notika

Bokenheimā un kurā piedalījās pavisam 700 — 800 vācu un citu tautiešu jaunatnes pārstāvju. Tāpat mūsu zēni paspējuši jau pabūt arī Berlinē, Alenštēinā un Breslavā. Pēdējā ir Lejassilēzijas apgabala galvas pilsēta.

Tālak Lejassilēzijas latvju lauksaimniecības darbu jaunatnes nometnes vadītājs pastāstīja dienas nodarbību iedaļījumu nometnē. «Zēni vasarā ceļas plkst. 3, bet ziemā — 6 rītā. Viena stunda paredzēta sakārtošanai, pēc kam zēni dodas atsevišķās lauksaimniecībās, kur tie nodarbojas saimniecības darbos, reizī iepazīstas ar vietējiem iedzīvotājiem darbu pamēnieniem, lauksaimniecības mašīnām un tamlīdzīgi. Nometnē zēni atgriežas plkst. 6 vakarā, ziemā plkst. 4. Nodarbībām nometnē ziemā paredzētas 4 stundas, bet vasaras darbu karstākā laikā — 2 stundas, kurās latvju zēni papildinās Latvijas vēstures zināšanās, militārās apmēcībās, sportā un citās nozarēs. Pēc vakariņām, apmēram 6.30 vakarā nometnes dalībnieki izlieto laiku vai nu strojumos uz apkārtnējiem ciematiem vai citu tautu kometņu spēmekļojumos jeb arī sava paša personāli dzīvei. Atzīmējams, ka Lejassilēzijas apgabalā vien darbojas 50 zēnu nometnes un tuvu pie 90 meiteņu nometnes; galvenokārt tās ir vācu Hitlera jaunatnes nometnes. Igaunijā šai apgabalā bez zēnu nometnes darbojas arī īpaša meiteņu nometne — apmēram 60 km no latvju jaunatnes nometnes atrašanās vietas. Mums savas meiteņu nometnes Vācijā pagaidām nav. Latvju zēnu vidū Lielvācijas nometnē atrodas jaunatnes pārstāvji gandrīz no visiem mūsu zemes novadiem: piem., no Līkstenes apriņķa vien 11 puīši. Nometnes nodarbības atrodas manā un vienības priekšnieka I. Kažociņa vadībā. Atpūtas brīžos nometnes dalībnieki mūzicē. Nometnes dalībnieku vidū ir viens čel-

linleks — konservatorists, dubultkvartets (Jelgavnieka I. Pļavnieka vadībā) un citi. Nometnes mūziku ansambli būtu vēl lielāks, bet trūkst instrumentu.

Pirms rīta nodarbībām un nodarbību noslēgumā vakarā notiek latvju un vācu karogu svinīga pacelšana un noaišana, kas vakara notiek plkst. 9 svinīgā jundā ar «Svētās mantojuma» Plkst. 10 vakarā visiem nometnes dalībniekiem jau jābūt gultās.

Svinīgos mītnes vakaros nometnē kopīgi atcerējamies arī mūsu ļautas tik nozīmīgās 11. un 18. novembra dienas. Atcerējamies arī latvisko Mārtiņu vakaru ar īpašu ķekatinieku gājēju pa ciemata ielām, kas turienes iedzīvotājos izsauca patikamu pārsteigumu un reizī izbrīnu par latvju tautas skaistajām parāzām, kādas līdz šim viņi nebija redzējuši. Kādu vakaru, ko arī sarīkojām šai ciematā, (mūsu nometne atrodas — Gitzmendorfa, Milzu kalnājos), iepazīstinājām vācu iedzīvotājus ar mūsu dzimtenes vēsturi, latvju tautas tradīcijām un mūsu zemi, gūdami ar latviskām dziesmām un citiem priekšnesumiem ciema ļaudis dzīvu piekrišanu. Visār sakāms, ka latvju un vietējo iedzīvotāju savstarpējā saprašanās un sadraudzība ir ļoti laba un draudzīga izpratnes pilna» — noslēdza savu sarunu nometnes vadītājs U. Treibergs.

Latvju jaunatne ar saviem pārstāvjiem Lejassilēzijas nometnē gūst teicamu rādījumu un svaigu pieredzi mūsu pašu jaunai, galbūt nākotnes dzīvei un darbam dzimtenē. Pēc 1 mēneša atvaļinājumā tēvzemē mūsu zēni atkal atgriezīsies Vācijas nometnē, lai turpmākos piecos mēnešos tur pilnīgi veiktu apmācības un nodarbības, ko vēlāk varēs likt lietā tautu zemē — savas tautas un zemes labumam.

Lidijas Koidulas 100. dzimšanas diena

Tautām, tāpat kā cilvēcei, garīgās dzīves atbalstam vajadzīgi simboli, kuros izpaužas viņu alkas pēc dailes un brīvības. Lielas garīgas pacilātības un apvēruma laikos, kad kādas tautas dvēsele, tā sakot, atjaunojas, bieži vien rodas personības, kas sakopo un iemieso sevi laikmeta sirdsdomas un idejas.

Šāds simbols mūsu kalniņzemei Igaunijai ir dzejniece Lidija Jansene — pazīstama zem pseidonīma «Koidula». Cauri gadu desmitiem Lidija Koidula mirdz kā simbols, kas igauņu garīgās un kultūras atmodas debesīm. Viņas dzejniecības ziedu laiks iekrit ap 1870. gadu, Igaunijas pirmās nacionālās atmodas laikā, kas vēlāk, pēc pasaules kara, noveda pie nacionālās un valstiskās patstāvības. Visa sajūsmā, viss patos un varoņgars, kas raksturo igauņu nacionālo ziedoni, izpaužas Koidulas personībā un dzejī.

Lidija Koidula (šo pseidonīmu viņai deva tēvs — «Koit» nozīmē — «rita blāzma») dzimusi 1843. g. 12. decembrī Pērnāvā kā J. V. Jansena, igauņu preses dibinātāja un plaši pazīstama tautas vadņa meita. Bērnišu Koidula pavada sauros, materiālā ziņā aprobežotos apstākļos. Bet jau agrī sāka iepazīties viņa dzejniecības dāvanas. Tūlīt pēc skolas beigšanas tēva, redzot viņas dotības, iesauca viņu kā palidzi redakcijas darbā un uzticēja viņai arī atbildīgos darbus, it īpaši, kad viņš ar ģimeni un redakciju no Pērnāvas pārcēlās uz Tērbatu. Te viņa veselības stāvoklis jo dienas, jo vairāk pasliktinājās un pēc neilga laika gandrīz viss darbs sāka gulties uz jaunās, tikko divdesmit gadu vecās Koidulas pļeciem. Viņa bija vienā

pauž sāpes par igauņu tautas ciešanām, citas ir lēsmojošas slavas himnas, kas rakstītas gandrīz reliģiozā ekstāzē, — dzejas, ko vēlāk tik bagātā igauņu literatūrā, nedz Koidula pati nav varējusi pārspēt.

Gandrīz 30 gadu veca Lidija Koidula, pēc līgas vīlētāšanās, pilnīgi negaidīti apprecējās ar savu ilgādoģo cieniņu — Dr. Eduardu Michelsonu, pēc tautības latvieti. Ar šo soli viņa pavilka svitru zem līdzšinējās dzīves, un te sākas viņas īsās dzīves traģiskais beigu cēlens. Pēc apprecēšanās Koidula pārceļas ar vīru uz dzīvi Kronštātē — šajā salu un kazarmju pilsētā. Starp augstajiem mūļiem, tālu no dzimtenes, tālu no agrākās darbības loka, ne vienmēr viņa saprata, kam palika svešs viņas politiskie centieni un ugunīgā dzejniecības daba, līdziet viņas dzīve garīgā vīentūlībā — vist igauņu zieda garīgi aprobežotajā atmosfērā. Līgas pēc dzimtenes viņu saed. Krampjaini viņa pūlas to pārvarēt, bet ne bērni, nedz ģimenes dzīve nespēj viņai pilnīgi to atvietot, ko pazaudējusi. Visa viņas 12-gadus ilgā laulības dzīve pilnīgi svešajos apstākļos plicidzināma lēnai noslāpāšanas nāvei.

Nedaudzās dzejas, kas radušās Kronštātes mūros, pauž viņas dziļi sāpīgas līgas pēc dzimtenes, līdztekus tām vienmēr atkārtojas viens un tas pats motīvs — cerība pēdējo atūdas vietas rast dzimtenes smiltājā. Ar vārdiem «Sveiciniet manu dzimteni, Estijū» Koidula tikko 42 gadus veca šķīrās Kronštātē no šīs pasaules un tika turpat apbedīta, un tā nepilnīgā ar viņas pēdējā lielā vēlēšanās.

leļvorojāmu koncertu

19. decembrī Daugavpils Vienības namā deitā zālē rīko Latviesu Kaprvisu Palīdzība. Koncertā piedalīsies Daugavpils latviešu biedrības koris dir. R. Skudras vadībā, latviešu biedrības simfoniskais orķestris dir. T. Tomsona vadībā un soliste A. Skrudzmane. Klavieru pavadījumu sniegs pianiste F. Tomsone. Programmā klasiku un latviešu komponistu darbi. Koncerta sākums pl. 17.

Bilētas koncertam saņemamas Tautas Palīdzības birojā Vestura ielā 68 un sākot ar svētdienu teātra kasē.

Telpa un materiija

Vai aiz mums redzamām (ar teleskopu) zvaigznēm visapkārt ir tukša telpa un tālāk zvaigzīņu nav? Jeb vai zvaigznes, t. i. materiija, izkaisītas vienmērīgi pa visu bezgalīgo telpu?

Ja zvaigznes būtu vienmērīgi izkaisītas telpā, tad, ikvienā virzienā skatīdamies vienmēr redzētu kādu zvaigzni, un debesis visos virzienos izskatītos vienādi spoži noēstas zvaigznēm. Patiesībā tā nav. Jau Viljams Heršels atrada, ka zvaigzņu skaits, raugoties ar teleskopu dažādos virzienos telpā, ārkārtīgi mainās. Ja teleskopu vērsi pret Piena ceļu, zvaigzņu skaits ir vislielākais, jo izrādās, ka tas sastāv no vesela mūdiekļa vāji mirdzošu zvaigzīņu, kas katra par sevi ir par tumāsu, lai to atšķirtu bez teleskopa palīdzības. Virzoties prom no Piena ceļa, zvaigzņu skaits strauji samazinās, un vismazākais tas ir virzienā, kas ir perpendikulārs Piena ceļa plaknei. Sevišķi liela starpība ir ļoti vāji mirdzošo, t. i. galvenā kārtā ļoti tālo zvaigzņu skaits. Viss tas pierāda, ka zvaigznes nav vienmērīgi izkaisītas bezgalīgajā telpā.

Kāds ir zvaigzņu grupējuma veids, struktūra? Viljams Heršels savu pētījumu rezultātā nāca pie slēdziena, ka zvaigzņu grupējumiem ir saspiesta, plakana forma — kā ripai vai kabatas plūstenim, un to apjož Piena ceļš. Ar šķūrtu zvaigzņu grupējuma veidu iespējams izskaidrot debess izskatu. Zvaigznes, kas mums liekas visgaišākās, pa lielāki daļai ir mums vistuvākās. Tāpēc arī redzam spožās zvaigznes visos virzienos gandrīz vienlīdzīgā daudzumā. Mazās zvaigznes, kas neredz spoži, atrodas (pa lielāki daļai) ļoti tālu; tā kā zvaigzņu saarupējuma

ņemts saukt par ārpūsgalaktiskiem. Pēdējā laikā ar šo miglāju pētīšanu nodarbojas astronoms Habls slavenajā Vilsona kalna observatorijā Amerikā, kur atrodas visprecīgākais pasaulē 100-collīngais teleskops. Spēcīgākie mūsdienas teleskopi rāda, ka arī miglāji ārpūsgalaktiskās sastāv, vienas pa daļai, no milzīgiem zvaigzņu mākoņiem. Tās ir zvaigzņu saimes, kas izrādās līdzīgas mūsu galaktiskajai zvaigzņu sistēmai. Habls nesens atrada, ka pat vistuvākie miglāji atrodas tik tālu, ka viņu gaismai jāceļo 500000 līdz 900000 gadu, kamēr tie snāk līdz zemei. Tātad tie miglāji patiesi atrodas ārpūsg mūsu zvaigzņu sistēmas, kuras lielākas diametrs, kā mīnējām, ir apmēram «tikai» 90000 gaismas gadu lielā. Vilsona kalna 100-collīngajā teleskopā ar redzēt apmēram 2 miljonus miglāju ārpūsg mūsu galaktiskās sistēmas. Habls 1934. gadā savu rūpīgo pētījumu rezultātā nāca pie svarīga slēdziena, proti, ka galaktikas izkaisītas telpā puslīdz vienmērīgi — un atrodas caurmērā ap 2 miljoni gaismas gadu attālu viena no otras. Viņu forma ir pa lielāki daļai spirāļveidīga.

Ārējo galaktiku lielums vēl līdz šim maz zināms. Daži pēdējo gadu aprēķini tomēr rāda, ka diametrs kādā no tuvākām galaktikām ir ļaiktam apmēram 90000 gaismas gadu, t. i. tikpat liels kā mūsu galaktikai. Pie dažām galaktikām novērois, ka tās griežas ap savu centru. Tātad arī šini zinā vinas ir līdzīgas mūsu galaktikai.

Pēc Habla domām visattālākiem no tiem 2 miljoni miglājiem, ko rāda 100-collīngais teleskops, vajaga būt ap 140 miljoni gaismas gadu tālu no mums. Tas ir lielākais attālums, kādu līdz šim telpā skatījusi cilvēka acs. Tas ir attālums, ko mēs nespējam aptvert. Mēs nespējam aptvert pat viena gaismas gada attālumu, kas, kā zināms, ir attā-

lums, ko gaismas stars noiet gada laikā; pie tam jāatceras, ka gaismas izplatīšanās ātrums ir 300000 kilometru sekundē.

Līdz šim katrs teleskops spēju palielinājus vedis mūs dziļāk un dziļāk telpā. Varam jautāt, vai telpa ir bezgalīga? Un vai pa visu šo telpas bezgalību ir izkaisīta materiija — atsevišķi milzīgi zvaigzņu mākoņi, t. i. galaktiku veidā? Vai nav robežas telpai un vai nav robežas un gala materiijai, kas tāni izkaisīta?

Mums ir grūti iedomāties kādu, kas terobēzotu telpu un kas liegtu mūsu domai lidot tālāk telpā aiz šīs sienas.

Bet grūti ir mums saprast arī to, ka telpai nav nekādu robežu, nekāda gala, ka tā ir bezgalīga. Kad mēs mēģinām par to domāt, mēs pārņem baiga sajūta šī varenā, neizdibināmā bezgalības noslēpuma priekšā, un reizē ar to mēs spļīgti saļūtam savu nozēlojamo niecīgumu.

Jāievēro, ka arī pasaules materiijas daudzums, salīdzinot ar telpas bezgalīgo tukšumu, ir ļoti niecīgs. Materiija telpā izkaisīta ļoti reti. Tas mums būs vieglāk uztverams, ja iedomāsimies pasaules modeli ļoti samazinātā mērogā, bet paturot pareizās proporcijas zvaigzņu lielums un savstarpējos attālumus. Iedomāsimies mūsu sauli niecīga puteklīša lielumā — apmēram 1/100 milimetra diametrā. Tad zemes lode, kuras diametrs ir 109 reizes mazāks par saules diametru, būs vēl niecīgāks puteklītis, tik niecīgs, ka to nevarēs saskatīt pat ar mikroskopu. Tā kā zvaigzņu lielumi caurmērā līdzinājas saules lielumiem, tad arī visas zvaigznes mūsu samazinātajā modelī būs tādu pašu puteklīšu lielumā. Ja proporcionāli samazināsim arī attālumus starp zvaigznēm, t. i. tikpat reizes, cik reizes samazinājam saules diametru, tad mūsu modelī puteklīši — zvaigznes atradīsies caur-

